

รูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี Tourism Model and Routes for Creative Learning in Kanchanaburi

นพพร จันทรน้ำชู

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี มีวิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ใช้การสังเคราะห์โครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ และขั้นตอนที่ 2 การเสนอแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ใช้การจัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ จำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1.1 การเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ 1.2 การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว 1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน 1.4 การพัฒนาศักยภาพการจัดการ และ 1.5 การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว 2) เส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี ที่เชื่อมโยงรูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง 3 รูปแบบเข้าด้วยกัน มี 5 เส้นทาง ตามความสนใจและความพร้อมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน 2 วัน และ 3 วัน และ 3. แนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐระดับนโยบายควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ควรร่วมกับชุมชนในการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในพื้นที่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวควรพัฒนาสื่อเส้นทาง และโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

Abstract

This research aimed to 1) developing a tourism model and routes of creative learning tourism in Kanchanaburi province; 2) proposing approaches to creative learning in Kanchanaburi. The procedure of this research consisted of 2 stages. Stage 1: developing a tourism model and routes for creative learning in Kanchanaburi, by synthesis of 3 sub-research projects and stage 2 proposing approaches to creative learning in Kanchanaburi by conducting learning and a exchange forum among 30 stakeholders within the locality.

* รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ศิลปาคม ฐานานุกรมทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

The results of this study revealed that 1. The model of tourism for creative learning is composed of 5 main components: 1.1 learning to experience 1.2 tourism resources development 1.3 community participation. 1.4 Managing capacity development, and 5) building tourism network. 2. There are 5 major travel routes for creative learning in Kanchanaburi, each of which links 3 forms of tourism model together and is characterized by the interest and availability of each tourist group with activities in 1 day, 2 days and 3 days. 3. The guidelines on tourism development for creative learning are as follows: Government agencies at policy level should include tourism activities for learning. Local government agencies and local people should cooperate on promoting tourism activities for creative learning within the community. Tour operators should develop social media, potential routes as well as travel itineraries according to individual group tours' requests.

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีความสำคัญ สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศได้จำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางมายังประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 14.1 ล้านคนในปี 2550 เป็น 26.5 ล้านคนในปี 2558 และสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศเพิ่มขึ้นจาก 5.4 แสนล้านบาท ในปี 2550 เป็น 1.45 ล้านล้านบาทในปี 2558 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559: 6-8) การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการจ้างงาน และการกระจายรายได้ไปยังธุรกิจที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ช่วยกระตุ้นให้มีการนำทรัพยากรจากชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ที่ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) (Hassan, 2000: 239-245) และให้ความสำคัญกับคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบที่ชุมชนมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเอง โดยคนภายนอกทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน (Murphy, 2000: 152-160) นอกจากนี้ แนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งเป็นสร้างประสบการณ์และเชื่อมโยงด้วยการเรียนรู้แบบมี

ส่วนร่วมกับสถานที่ ทำให้เกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้คนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตนั้นขึ้นมา (UNESCO, 2006) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่สินค้าและบริการของชุมชน และเป็นพลังขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและการกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง และเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาและใช้ศักยภาพความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์เข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้คนในพื้นที่ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2557) นอกจากนี้ สังคมที่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งผลให้เป้าหมายของการท่องเที่ยวเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และทำให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพในการสร้างแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการท่องเที่ยว และสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวรูป

แบบใหม่ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) สำหรับจังหวัด กาญจนบุรี เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ศักยภาพในการเรียนรู้ภูมิศาสตร์และ ประวัติศาสตร์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร โดยมีจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย 7,170,721 คน และชาวต่างประเทศจำนวน 403,557 คน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 18,945 ล้านบาท (สำนักงาน สถิติแห่งชาติ, 2559; สำนักงานการท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัดกาญจนบุรี, 2556) และสามารถต่อยอด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ แผนงานวิจัยนี้จึงต้องการพัฒนารูปแบบ และเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบและเส้นทางการ ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัด กาญจนบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี

คำถามการวิจัย

รูปแบบ เส้นทางและแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัด กาญจนบุรี เป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

แผนงานวิจัย เรื่อง รูปแบบและเส้นทางการ ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัด กาญจนบุรี ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ (Educational Tourism) ซึ่งหมายถึงการท่องเที่ยวที่ อยู่ในลักษณะของโครงการ หลักสูตร และการศึกษา และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม

และวิถีชีวิต เพื่อการพัฒนาตนเองและสร้างประสบการณ์ ใหม่ (Kalinowski, 1992; Ankomah & Larson, 2000; Jason et al., 2011; Ritchie, 2003: 18) และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งยูเนสโก (UNESCO, 2006) ได้อธิบาย ว่าเป็นการเดินทางที่นำไปสู่ประสบการณ์ที่แท้จริง และมีการเชื่อมโยง ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในงานศิลปะ มรดก หรือคุณลักษณะพิเศษของ สถานที่ และยังทำให้เกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้คน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรม ที่ยังมีชีวิตนั้นขึ้นมา การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์จึงหมายถึงการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น การเข้าถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ วิธีการประกอบอาชีพ โดยให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนร่วมกับผู้ประกอบการ ท่องเที่ยว ในกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยคนในชุมชน และชุมชนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจาก การท่องเที่ยว

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 รูปแบบการท่องเที่ยว พหิพภักดิ์ที่ท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ใน จังหวัดกาญจนบุรี ใช้แนวคิดพหิพภักดิ์ที่ท้องถิ่นที่เกิด ขึ้นจากการมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการสร้างคลังความรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ที่แสดงเรื่องราว วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านการจัดแสดงวัตถุและ นิทรรศการเพื่อถ่ายทอดความรู้ และจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ในพหิพภักดิ์ และ มีเป้าหมายเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้าง ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Kelly, 2006; ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง, 2559)

ส่วนโครงการวิจัยย่อยที่ 2 รูปแบบการ ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางด้านภูมิศาสตร์และ ประวัติศาสตร์ในจังหวัดกาญจนบุรี ใช้แนวคิดการ ท่องเที่ยวเชิงภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ที่เป็นการ ท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ภูมิศาสตร์ โบราณคดี ศูนย์ศิลปะ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Newsome and Dowling, 2010; Pederson, 2002)

ขณะที่โครงการที่ 3 รูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับการเรียนรู้วิถีเกษตร เพื่อยกระดับศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตร และสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นจากการทำการเกษตรในพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น โดยคนในพื้นที่การเกษตรมีส่วนร่วมในการพัฒนางานกิจกรรมการท่องเที่ยว มีความพร้อมในการดำเนินการ รวมทั้งมีกลไกการกระจายรายได้ไปยังเกษตรกร ส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความพึงพอใจจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557; Barbieri and Mshenga, 2008: 168; Marques, 2006: 151)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การสังเคราะห์รูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวของโครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย โครงการที่ 1 รูปแบบการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ใน

จังหวัดกาญจนบุรี โครงการที่ 2 รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ในจังหวัดกาญจนบุรี และโครงการที่ 3 รูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับการเรียนรู้วิถีเกษตร เพื่อยกระดับศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี

เครื่องมือที่ใช้ ใช้แบบสังเคราะห์งานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis)

ขั้นตอนที่ 2 การเสนอแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี

วิธีการรวบรวมข้อมูล การจัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้แทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาญจนบุรี เทศบาลเมืองจังหวัดกาญจนบุรี สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโรง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี ที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ แนวทางการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี

1.1 รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี

องค์ประกอบที่ 1 การเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ต้องสร้างทักษะและประสบการณ์ให้แก่

นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประกอบอาชีพ ผ่านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ดังที่โครงการวิจัยที่ 1 เสนอว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผ่านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและบริบทแวดล้อม และควรเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์ทั้งประวัติศาสตร์กระแสหลัก และประวัติศาสตร์ชุมชนเข้ากับหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และเห็นภาพจริง มีประสบการณ์จากสิ่งที่เรียนในห้องเรียน และให้เยาวชนได้ซึมซับคุณค่าของท้องถิ่นและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ส่วนโครงการที่ 2 ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูล และภูมิสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางด้าน ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ในจังหวัดกาญจนบุรี ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูล และสำรวจพื้นที่ และเก็บค่าพิกัดของแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลโดยสังเขป และยังนำเสนอข้อมูลสถานที่ และข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ และการเรียนรู้บูรณาการทั้งภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์และมีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์ทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ตามสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งและโครงการที่ 3 ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีเกษตร ว่าควรพัฒนาศักยภาพสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน ทั้งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และสิ่งดึงดูดใจจากกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ทั้งกิจกรรมเรียนรู้ป่าชุมชน ที่เน้นการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากป่า กิจกรรมเรียนรู้กลุ่มอาชีพ กิจกรรมเรียนรู้งานฝีมือที่เน้นด้าน

เศรษฐกิจ และกิจกรรมเรียนรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นที่เน้นด้านวัฒนธรรมที่จัดไว้รองรับนักท่องเที่ยวในหลากหลายกิจกรรมไปพร้อมกัน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว และสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และเป็นการเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนให้นักท่องเที่ยว มีประสบการณ์ร่วมจากการทำกิจกรรมตามวิถีชุมชน ดังโครงการที่ 1 ที่พบว่า การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้ และการเชื่อมโยงวิถีชีวิต ประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนให้เป็นรูปธรรม ผ่านผลิตภัณฑ์ที่ระลึกของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรม และกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นการเชื่อมโยงสถานที่วัตถุประสงค์แสดงให้เข้ากับวิถีของชุมชน ส่วนโครงการที่ 2 ได้เสนอว่าการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว การรองรับการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับโครงการที่ 3 ที่พบว่าการพัฒนาศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่คนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และมีระบบของการบริหารจัดการป่าที่ดี สามารถสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งการสำรวจชุมชน ร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามฐานและมีแหล่งท่องเที่ยวเสริมที่สร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว คือ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของกลุ่มอาชีพ และยังเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และดูงานของนักท่องเที่ยวและ

กลุ่มศึกษาดูงาน และมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ชุมชน สามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว และทำให้คนในชุมชนมีความเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวของชุมชน และทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนมีความยั่งยืน ดังโครงการที่ 1 ได้เสนอว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นการสนับสนุนให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชน และสามารถพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวทั้งสินค้าที่ระลึก และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างชื่อเสียงแก่คนในชุมชน เนื่องจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เป็นการเชื่อมโยงวิถีชีวิต ประเพณี และภูมิปัญญาของชุมชนให้เป็นรูปธรรม ผ่านผลิตภัณฑ์ที่ระลึกของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรม และกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ต้องมีการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และเป็นการเชื่อมโยงกับการเรียนรู้การผลิต และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนโครงการที่ 2 พบว่าหน่วยงานภาครัฐที่จัดการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ต้องประสานงานกับคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ปรับปรุงและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสถานที่เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบ และวิถีปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เช่นเดียวกับโครงการที่ 3 ที่พบว่าการท่องเที่ยววิถีเกษตรมีองค์ประกอบศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนที่คนในชุมชนรวมตัวกันให้บริการ

ท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวจึงควรเป็นหน้าที่หลักของคนในชุมชน โดยจัดให้มีองค์กรในรูปแบบของคณะกรรมการระดับท้องถิ่น เพื่อกำหนดงบประมาณและหลักเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น สนับสนุนการมีส่วนร่วมระหว่างภาคธุรกิจเอกชนกับชุมชนและเกษตรกร เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และจะต้องมีกระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์อย่างเป็นระบบ ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทุกมิติ ทำให้ชุมชนสามารถทราบสถานการณ์ โอกาส และลดข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาศักยภาพ

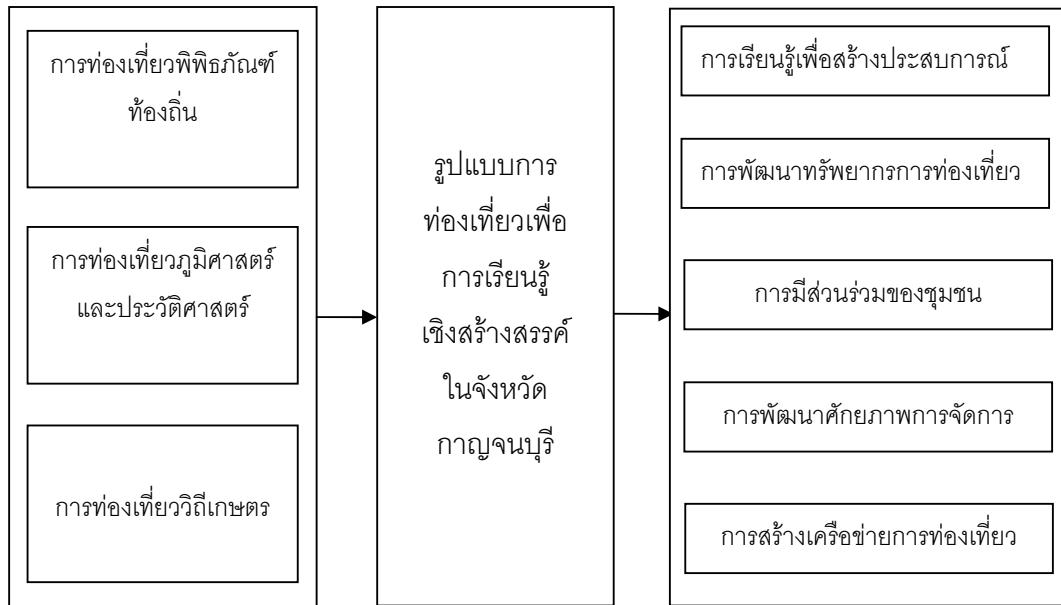
การจัดการ การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนด้วยความเข้าใจบริบทของชุมชน จะทำให้ชุมชนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยว การสร้างกฎระเบียบต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนนั้นๆ ดังที่โครงการที่ 1 ที่เสนอว่ารูปแบบการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องมีการจัดการที่เชื่อมโยงอาคารสถานที่ วัตถุประสงค์แสดงให้เห็นวิถีของชุมชน มีแผนที่ข้อมูล กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ช่วยในการเล่าเรื่อง และนักท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์ร่วมจากการทำกิจกรรมตามวิถีชุมชน อีกทั้งยังต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อทำหน้าที่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยว ส่วนโครงการที่ 2 พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ต้องให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ดังโครงการที่ 3 ที่พบว่าศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ให้คนชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารการท่องเที่ยว

ของชุมชนเอง ทำให้ชุมชนเข้าใจขีดความสามารถ
ด้านต่างๆ ทั้งด้านการให้บริการ การสร้างสิ่งดึงดูด
นักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดการ
ตลาดการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนสามารถจัดเตรียม
กิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน
ของตน เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อ
สิ่งแวดล้อม กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมการ
ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้
นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้คุณค่าวัฒนธรรมของชุมชน
และต้องมีการจัดการเพื่อพัฒนาการให้บริการทั้งการ
ให้ความรู้ การจัดกิจกรรม เพื่อสร้างประสบการณ์
การเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว กล่าวได้ว่า การที่ชุมชนมี
องค์การจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ ยังทำให้
มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน
คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการอย่างเต็มที่ และ
สร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของของชุมชนของร่วมกัน มี
การกระจายความรับผิดชอบและผลประโยชน์ร่วมกัน
อย่างเป็นธรรม อีกทั้งคนในชุมชนยังได้พัฒนาศักยภาพ
และทักษะในการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยว

**องค์ประกอบที่ 5 การสร้างเครือข่าย
การท่องเที่ยว** การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์จะต้องดำเนินงานร่วมกันในลักษณะ
ของเครือข่าย ที่ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การ
สืบค้นข้อมูล สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายใน
และภายนอกชุมชน และสามารถสร้างความรู้และ
นวัตกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ดังที่โครงการที่ 1

เสนอว่า การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเป็นการ
สนับสนุนการทำงานระหว่างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชุมชน
องค์กรและหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน
ซึ่งความร่วมมืออยู่ในรูปแบบของความร่วมมือด้าน
กลยุทธ์การท่องเที่ยว งบประมาณ การพัฒนานวัตกรรม
และความรู้ สอดคล้องกับโครงการที่ 2 ที่พบว่าการ
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
และภูมิศาสตร์ จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วย
งานภายนอกที่สนับสนุนการท่องเที่ยว มีการบำรุง
รักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก
ในการท่องเที่ยว เช่น ถนน ป้ายบอกทาง ระบบ
สาธารณูปโภค ส่วนโครงการที่ 3 เสนอว่าการดำเนิน
งานด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต้องเป็นเครือข่าย
ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน
และองค์กรอื่นๆ เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนา
และการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงเกษตร และต้องมีกระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน
ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์
อย่างเป็นระบบ และสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน
ท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว
และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนความ
รู้ระหว่างกัน จะทำให้มีความร่วมมือในการหาแนวทาง
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างเหมาะสม

จากการสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี
สามารถนำมาสรุปได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี

1.2 เส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี

เส้นทางที่ 1 อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ - สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ - ถนนปากแพรก (1 วัน)

เส้นทางที่ 2 ชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี - ถนนปากแพรก (1 วัน)

เส้นทางที่ 3 อุทยานแห่งชาติน้ำตกไทรโยค - ช่องเขาขาด - ถนนปากแพรก - ชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี (2 วัน 1 คืน)

เส้นทางที่ 4 ชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี - ถนนปากแพรก - ถ้ำกระแซ - พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติช่องเขาขาด (2 วัน 1 คืน)

เส้นทางที่ 5 ชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี - ถนนปากแพรก - พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติช่องเขาขาด - อุทยานแห่งชาติน้ำตกไทรโยค - น้ำตกไทรโยค น้อย - ถ้ำกระแซ - อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ (3 วัน 2 คืน)

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดกาญจนบุรี หน่วยงานภาครัฐระดับนโยบาย

1. ควรจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด ที่บูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐ ชุมชน และเอกชน เพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สำหรับเยาวชน โดยเชื่อมโยงกิจกรรมกับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ และสถาบันอุดมศึกษา

2. ควรมีนโยบายให้หน่วยงานเกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัด ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษานำความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑท้องถิ่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และเกษตรกรรมของแต่ละจังหวัด บรรจุลงในหลักสูตร และกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและการเรียนรู้จากพื้นที่จริง

3. ควรจัดสรรงบประมาณ ความรู้ และบุคลากร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยว

หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่

1. ควรเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้แต่ละประเภท เข้าเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว และจัดร่นำเที่ยวภายในเส้นทางการท่องเที่ยวนั้น เช่น อำเภอพนมทวน มีการเชื่อมโยงระหว่าง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหนองโรง การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวร และพิพิธภัณฑ์ต่างๆ เป็นพื้นที่เดินทัพของสมเด็จพระนเรศวร เป็นต้น

2. ควรให้แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ เช่น อุทยานแห่งชาติไทรโยค สร้างความมีส่วนร่วมร่วมกับภาคีในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

3. ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางน้ำ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ตามเส้นทางการเสด็จทางชลมารคของรัชกาลที่ 5 รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรริมน้ำด้วย

4. ควรสนับสนุนให้หน่วยงานระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเจ้าหน้าที่และคนในชุมชนมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีรายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

5. ควรส่งเสริมความรู้ให้แก่คนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว และมีแนวทางในการบริหารจัดการตนเองโดยชุมชน

ผู้ประกอบการท่องเที่ยว

1. ควรเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา ในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

2. ควรประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ในการท่องเที่ยว เช่น จุดประชาสัมพันธ์ บ่ายบอกทาง จุดพัก ห้องน้ำ ทางเดิน

3. ควรจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ให้มีหลากหลายรูปแบบตามกลุ่มของนักท่องเที่ยว เช่น นักเรียน นักศึกษา หน่วยงานราชการ นักท่องเที่ยวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวทั่วไป

4. ควรกำหนดวันเวลาในการทำกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ในรูปแบบของปฏิทินการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวสามารถเตรียมความพร้อมและอำนวยความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยว

5. ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่จากการลงมือทำ ทั้งกิจกรรมจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กิจกรรมเชิงภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ และกิจกรรมเชิงเกษตร

6. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักท่องเที่ยว สามารถประยุกต์และต่อยอดความรู้ เช่น เรียนรู้เพื่อต่อยอดในวิชาที่เรียนเพื่อประกอบอาชีพ เรียนรู้ศึกษาดูงานของแต่ละชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้เข้มแข็งมากขึ้น กิจกรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนมีการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยการซื้อสินค้าชุมชนของนักท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบที่ 1 การเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ต้องสร้างทักษะและประสบการณ์ให้แก่ นักท่องเที่ยว ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประกอบอาชีพ ผ่านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามความสนใจของ

นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม สอดคล้องกับ ปีโตรแมน และคณะ (Petroman, et.al. 2016: 91) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีเกษตร พบว่า การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้แตกต่างจากการเรียนรู้โดยทั่วไปที่เป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาพัฒนาประสบการณ์การท่องเที่ยวได้อย่างเป็นองค์รวม เช่นเดียวกับภรณ์ยพิล วิวรรณมงคล (2555) พบว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์โดยเน้นให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาทางการศึกษาและชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรีจึงมีบทบาทสำคัญที่สร้างทักษะและประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว นักเรียน และคนในชุมชนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตน

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว และสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ให้เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ร่วมจากการทำกิจกรรมตามวิถีชุมชน สอดคล้องกับ ริตชี (Ritchie, 2003: 14-16) พบว่าการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยพัฒนาสิ่งดึงดูดใจและเทศกาลเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว และการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมนันทนาการ บันเทิง และกิจกรรมทางสังคม

องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ชุมชน และสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว และทำให้คนในชุมชนมีความเป็น

เจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวของชุมชน และทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนมีความยั่งยืน ดังที่ ซามาและอามาเดียน (Samah and Ahmadian, 2013: 21) พบว่า การรักษาสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวกับคนในชุมชน โดยการมีปฏิสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ นาฟิโกติภักดิ์ แสงสนิท (2555) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน และเอกลักษณ์สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและอัตลักษณ์ของสถานที่ ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับอัตลักษณ์นั้นๆ และต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ต้องสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำประวัติศาสตร์ชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม วิถีการเกษตร มาประยุกต์ใช้กับการจัดการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาศักยภาพการจัดการ การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนด้วยความเข้าใจบริบทของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยว การสร้างกฎระเบียบเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตและบริบทของชุมชน สอดคล้องกับ ปีโตรแมน และคณะ (Petroman, et.al. 2016: 91) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีเกษตร พบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ จะช่วยให้คนในชุมชนมีทักษะการจัดการทรัพยากรทางการเกษตรของตนเองอย่างกระตือรือร้น เพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มตามความสนใจ เช่นเดียวกับริตชี (Ritchie, 2003: 14-16) ที่พบว่าการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ต้องพัฒนาการจัดการด้านบุคลากร ให้สามารถนำเรื่องราวการเรียนรู้ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้วางแผนที่มีความเข้าใจและสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม คนในชุมชนที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ทักษะและประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้ ต้องมีการพัฒนาศักยภาพการจัดการให้แก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน ให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนของตนเอง

องค์ประกอบที่ 5 การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จะต้องดำเนินงานร่วมกันในลักษณะของเครือข่าย ที่ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสืบค้นข้อมูล สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน และสามารถสร้างความรู้และนวัตกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสันตากาตา และคณะ (Santagata and et.al., 2007 : 110) พบว่า เครือข่ายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะทำให้มีความเชื่อมโยงระหว่างผลิตภัณฑ์ชุมชนกับนักท่องเที่ยว ที่มีความยืดหยุ่นสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกชุมชน นอกจากนี้เครือข่ายยังช่วยรักษาความหลากหลายในพื้นที่ท่องเที่ยวท่ามกลางแรงผลักดันจากความต้องการการท่องเที่ยวแบบเดียวกัน เช่นเดียวกับนพพร จันทรรักษ์ และคณะ (2557) ที่พบว่าการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี โดยใช้กลยุทธ์การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว กลยุทธ์การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว และกลยุทธ์การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ต้องร่วมมือกับเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนในการจัดการท่องเที่ยวทั้งด้านความรู้ งบประมาณ การวางแผนกลยุทธ์การ

ท่องเที่ยว การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี สามารถนำองค์ประกอบของรูปแบบมาพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย ดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำเป็นต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวจึงต้องพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เหมาะกับกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่สนใจแต่ละกลุ่ม เช่น นักเรียน นักศึกษา หน่วยงานราชการ นักท่องเที่ยวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยแต่ละกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องเน้นการปฏิบัติจริงร่วมกับคนในชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดี สามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่การท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำยังแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ทั้งกลุ่มเยาวชน คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุที่จัดเป็นนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน

2. การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว และสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และเป็นการเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น แหล่งเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อม และการ

พัฒนาทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การพัฒนาพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ในชุมชน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จะสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ได้มีส่วนในการเป็นเจ้าของร่วมคิด ร่วมสร้าง และร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน และหน่วยงานที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่เริ่มต้นจากความต้องการของคนในชุมชน ที่จะเห็นถึงประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่ทำให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์และมีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

4. การพัฒนาศักยภาพการจัดการ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จะสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาศักยภาพการจัดการ เพื่อให้ชุมชนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยว การสร้างกฎระเบียบเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตและบริบทของชุมชน ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนจะต้องมีทักษะการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่มีรากฐานมาจากบริบทของชุมชน โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และหน่วยงานทางการศึกษา ร่วมกันพัฒนาศักยภาพการจัดการให้แก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและสมาชิกของชุมชน

5. การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จะต้องดำเนินงานร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายที่ทำให้ได้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในและภายนอกชุมชน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงาน

การท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกันการพัฒนากิจกรรม และเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎีพล วิวรรณมงคล. (2555, มกราคม-มิถุนายน).

“การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี.” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, 4, 1: 50-58.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ.2555-2559**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

_____. (2559). **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศปี 2548-2558**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). **ประเภทของการท่องเที่ยว**. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2559 จาก <http://thai.tourismthailand.org/>.

ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. (2559). **ปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น**. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2556 จาก <https://www.academia.edu/>.

นพพร จันทรนาชู, ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ และเดชาพันธ์ รัฐศาสนศาสตร์. (2557). “การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน.” **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย**. 34, 4. : 1-15.

นาฟิอกติภักดิ์ แสงสนิท. (2555). “ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2558. จาก <http://www.dasta.or.th/th/component/k2/item/201-201>.

- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาญจนบุรี. (2556). **แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2556**. กาญจนบุรี: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาญจนบุรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). **สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2552 – 2558**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2557). **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2558. จาก www.dasta.or.th.
- Ankomah, P.K. and Larson, R.T. (2000). "Education Tourism: A Strategy to Strategy to Sustainable Development in Sub-Saharan Africa." *DPMN Bulletin*. 7, 1: 19-24.
- Barbieri, C and Mshenga, P.M. (2008). "The role of the firm and owner characteristics on the performance of agritourism farms." *Sociology Rural*. 48, 166-183.
- Dickman, S. (1997). *Tourism: An introductory text*. 3rd ed. Sydney: Hodder Education.
- Hassan, S. (2000. February). "Determinants of market competitiveness in an environmentally sustainable tourism industry." *Journal of Travel Research*. 38, 3, 239-245.
- Jason, M. S. L., Ahmad, A.M.A., and Azhar, H. A. (2011). "Edutourism: exploring the push-pull factors in selecting a university." *International Journal of Business and Society*. 12, 1, 63-78.
- Kalinowski, K. and Weiler, B. (1992). "Review educational travel". In Weile, B. and Hall, C.M. (eds.) *Special Interest Tourism*. Halsted Press: NewYork.
- Kelly, L. (2006). "Measuring the impact of museums on their communities: the role of the 21st century museum." Retrived Jan 1, 2016. from <http://www.intercom.museum/documents/1-2Kelly.pdf>.
- Marques, H. (2006). "Searching for complementatities between agriculture and tourism-the demarcated wine-producing regions of northern portugal." *Tourism Economics*. 12, 147-155.
- Murphy, P.E. (2000). *Tourism: A Community Approach*. New York: Methuen.
- Newsome, D. and Dowling, R.K. (2010). *Geotourism: The Tourism of Geology and Landscape*. Oxford: Goodfellow Publishers.
- Pederson, A. (2002). *Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers*. UNESCO World Heritage Centre: Paris.
- Petroman, C., Mirea, A., Lozici, A., Claudia, C.E., Diana, M., and Iuliana, M. (2016). "The rural education tourism at the farm." *Procedia Economics and Finance*, 3rd Global Conference on Business, Economics, Management and Tourism. 89-93.
- Ritchie, B., (2003). *Managing Educational Tourism*. Channel View Publications: Clevedon

- Samah, A.A. and Ahmadian M., (2013). "Educational tourism in Malaysia: implications for community development practice." **Asian Social Science**. 9, 11: 17-23.
- Santagata, W., Russo, A.P., and Segre, G., (2003). "Tourism quality labels: an incentive for sustainable development of creative cluster as tourist attractions?." **Tourism, Creativity and Development**. Richards, G. and Wilson, J. ed. London: Routeledge.
- UNESCO. (2006). "Towards sustainable strategies for creative tourism". **Discussion Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism**. Santa Fe, New Mexico, U.S.A. October 25-27, 2006.